

Paizs Péter

festőművész / színdinamikai szakértő

paizs@dunakanyar.net

www.paizspeter.com

A SZÍN RŐL FEKETÉN FEHÉREN

Abstarct/Introduction

Mindannak ellenére, hogy a színek egzaktsága iránti vonzalmam okán a budapesti Műegyetemen színdinamikát tanultam – és ma ezt tanítom -, gondolkodásomat alapvetően az határozza meg, hogy festő vagyok.

Munkáimban a kezdeti évek szín és formatobzódása után most érkeztem el ahhoz a festészeti periódushoz, ahol a művészetben és kultúrán végigvonuló örök szimbólum, a négyzet és a fekete-fehér – mint vizuális alapélmény – megidézése válik meghatározóvá. A prehisztorikus festészetben a maga természetességében élt együtt a szín és az absztrakt geometria. Nemzedékek sora rituálisan újrafestette, „megidézte” a sziklába vésett alapformákat, elmélkedett azok értelmén.

„... a szertartás, akárcsak a művészet, lényegében a tapasztalat szimbolikus átalakításának aktív betetőződése.” (Susanne Langer)

Ezért, ahogy a négyzet sem csak a XX. századról és az azt meghatározó nagy mesterekről, úgy a fekete-fehér sem csupán korai, monokromát félmajom elődeinkről, - és elődeinkhez szól. Az emberi szem trikromáciája, mint az evolúció ajándéka talán feljogosít arra, hogy festőként kimondhassam: minden szín mögött ott áll a fekete-fehér.

A színről feketén fehéren

Provokatív lehet, ha egy festő, és ráadásul színszakértő *színharmóniával* foglalkozó nemzetközi tudományos konferencián *fekete-fehér* festményeit prezentálja. Ráadásul képeiről a színeken kívül még a hagyományosan ábrázoló formákat is számúzi - mi több - a geometria alakzataiból a kört és a háromszöget is lefelejt. Csupán négyzetet, négyzeteket, négyzetek sorát, vízszintes és függőleges fekete-fehérek ritmusát formálja képpé - gondolattá. És hogy e helyzet még képtelenebb legyen megfest, „felken” egy a festői kolorizmus értelmében színnek nehezen nevezhető földszínt - okkert - amely lehet persze coloroidi színezet - telítettség-és világossági értéként definiálható szám - vagy inkább színtérbeli hely is. A nemszinekből és nemformákból sorozatot készít és állítja, munkáival megidézi a Nagyokat, a múlt század művészetének meghatározóit.

Pompei falfestményeitől a Villa Farnesinán (*Róma*) át, az optikai látvány felismerhetőségének lenyűgöző maximalizálása után a múlt század elejére a festészetben a „téma” fokozatosan vesztett jelentőségéből, mígnem a kubizmus (Picasso és Braque) és a fauve-ok (Matisse) festészete tökéletesen átgázolt minden hagyományon. Ledöntötte az eredendően nem, de tradicionálisan ábrázolóvá lett, ábrázolásközpontúságával önmaga foglyává vált művészeti ág, a festészet korlátait. Más-más úton ugyan, de Kandinszkij, Mondrian és Malevics is eljutott a tárgynélküli, tiszta, absztrakt festészethez, ahol a festmény már nem valaminek a képe, már nem ábrázol - de kifejez, közöl, szabadon artikulál - csak kép! Mondhatni, autonómiáját visszaszerezve, immár újra egyenrangúnak tekinthető a zenével és az új építészettel, a szabad gondolattal, az Egyetemessel.

Ám még ma is, 2007-ben, a XXI. század elején, pontosan száz évvel Picasso *Avignoni kisasszonyok-a* (1907) után sokan sokhelyütt állítják, hogy az absztrakt művészetnek nincs köze a természethez.

Egy 1937-ben –Karl Nierendorffal készült interjújában Kandinszkij világos választ ad: *„Az absztrakt festészet leveti a természet bőrét, de nem veti el a törvényeit. Engedje meg hogy 'nagy szót' használjak: a kozmikus törvényeket. A művészet csak akkor lehet nagy, ha közvetlenül összeköttetésben áll a kozmikus törvényekkel, és azoknak rendeli alá magát”*

Majdnem ugyanígy Le Corbusier, az *Új építészet felé* című könyvében: *„A mérnök...a világegyetem törvényeihez hangol bennünket. Eléri a harmóniát. Az építészet a formák rendszerbe szedésével rendet teremt, letisztult szellemi alkotást hoz létre:...mély visszhangot ébreszt bennünk hiszen olyan rend mértékét adja meg, melyet a világegyetem rendjével összhangban levőnek érzünk.”*

Látjuk, az orosz avantgard, a holland De Stijl, a német Bauhaus soknemzetiségű Mestereinek „dolga”, a művészet és annak oktatása, szellemi, sőt etikai, erkölcsi kérdés. Tartás.

Mire gondoltak, mit érthettek Mestereink a „*kozmosz törvények*” vagy a „*világegyetem rendje*” nagy szavai alatt?

Vajon sejtették vagy tudták, hogy az életnek a Földön megjelenő formáit meghatározó szabályok azonosak a tér-idő, a tömeg-energia és a fény természetének univerzális törvényeivel? Vagyis hogy időlegesen - de csak időlegesen - részesei lehetünk, vagyunk a nagy egésznek! A Világegyetem rendjével összhangban lenni nem más, mint felismerni, hogy az emberi tudat is végsősoron az élő felépítő elemek atomi összetevőinek átalakulása intellektussá, alkotó vagy romboló energiává.

De honnan, milyen „*ylem*”-ből (ősanyag) ered, honnan az intellektust, vagy az abból fakadó absztrakciót létrehozó energia?

Marcus Chown a *The Magic Furnance (A bűvös kohó)* című könyv szerzője ugyanarról a dolgról, mármint a csillagokban folyó nukleoszintézisről - tehát ,hogy az univerzumot felépítő atomok hogyan keletkeztek és alakultak és szétrobbanva hogyan építettek fel bennünket - kétféle felfogás, ha úgy tetszik - izlés - közül kínál választást. A romantikus lelkületűbbek örvendhetnek, hogy testük és egész életük a csillagok porából és fényéből lett, míg a kevésbé szentimentálisok egész individuumukra nukleáris hulladékként tekinthetnek...

A művészet - ahogy az élet is - a létezés eme hiábavalóságának leküzdésére tett kísérlet?

A nonfiguratív művészet sajátossága, hogy minden másnál jobban vonzódik a végtelenhez, az univerzális térhez(de nem annak illúziójához!) és képes kifejezni lényegét az abban száguldó fényt, a *fehéret* és annak megtapasztalható tündéri jelenségét, a *színt*, a fény hiányát, a száguldásában korlátozott rabot, a foglyul ejtett fényt, a sötétet, a *feketét*.

A fekete-fehér végtelen, kozmosz ellentéte - ha úgy tetszik (disz-vagy nem disz) harmóniája mögött töretlenül (néha azért kicsit elgörbülve, mert ettől olyan emberi) rohan a jövőbe a fény, hátán a múlttal... Ám tűnékeny létünk véletlenje és a pálcikáinkban, csapjainkban mozgó anyag viselkedése oly kegyes és nagylelkű hozzánk, hogy megengedi, hogy az elektromágneses sugárzás eme szűk spektrumában gyorsan, ám emberhez méltóan megfürödhessünk ... mielőtt elmegyünk.

Mi ez, ha nem az Univerzum Törvénye a Világegyetem visszhangja?
Tartsuk be ezeket a Törvényeket!

References

ARADI NÓRA: *Művészi absztrahálás és absztrakt művészet*. Esztétikai olvasókönyv, Budapest, 1970

KURT NASSAU: *Colour for Science, Art and Technology*, Elsevier, 1998

From Kandinsky to Tatlin - Constructivism in Europa, Schwerin, Bonn, 2006

LE CORBUSIER: *Új építészet felé*, Corvina kiadó Budapest, 1981

MAGDALENE DROSTE: *Bauhaus*, Taschen - Vince, Budapest, 2003

NEMCSICS ANTAL: *Coloroid Colour System*, Innofinance, Budapest, 1985

PAUL OVERY: *De Stijl*, Corvina kiadó, Budapest

SZÉKELY ANDRÁS: *Kandinszkij*, Gondolat kiadó, 1979